

SPIS RZECZY

Rozdział piąty

DEMOKRACJA SZLACHECKA

I. Ogólny zarys historyczny	6
Rozwój folwarku pańszczyźnianego — 6. Gospodarka niepańszczyźniana — 7. Rozwój miast, rzemiosła, górnictwa i hutnictwa — 7. Zmiany dróg handlowych i handel — 9. Zahamowanie rozwoju gospodarczego pod koniec XVI w. — 10. Dalsze jednoczenie państwa polskiego a polityka ekspansji na południe i wschód — 11. Polska państwem wielonarodowościowym — 13. Ruch egzekucyjny i reformacja — 14. Sukcesy magnaterii i kontrreformacji u schyłku XVI w. — 15.	
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	16
A. <i>Prawo ziemskie</i>	17
Prawo koronne — 17. Próby kodyfikacji prawa koronnego — 21. Prawo mazowieckie — 23. Prawo Prus Królewskich — 24. Prawo litewskie — 24.	
B. <i>Prawo miejskie</i>	25
C. <i>Prawo wiejskie</i>	27
D. <i>Prawo kościelne</i>	27
E. <i>Prawo żydowskie</i>	27
F. <i>Prawo ormiańskie</i>	27
Wydawnictwa źródłowe	28
III. Forma państwa	31
Demokracja szlachecka — 31. Suwerenność państwowa — 33. Obywatelstwo Rzeczypospolitej — 34.	
IV. Unia Polski z Litwą	35
Unia personalna i próby zacieśnienia związku Polski z Litwą — 35. Unia lubelska 1569 r. — 38. Wielonarodowościowa Rzeczypospolita szlachecka — 39.	
V. Organizacja i prawo stanów	40
A. <i>Chłopi</i>	40
Rozwój folwarku kosztem ziemi chłopskiej — 42. Skup sołectw (wójtostw); sytuacja pozostałych sołectw (wójtostw) — 43. Wzrost wyzysku chłopów — 44. Stosunek chłopu do gruntu — 47. Przytwierdzenie chłopu do ziemi — 48. Zróżnicowanie majątkowe wśród chłopów — 49. Zwalnianie z poddaństwa — 50. Zbiegostwo chłopów — 51. Luźni — 52. Władza dominialna pana nad chłopem — 53. Organizacje wielkiej własności — 54. Podręcznik wyzysku feudalnego A. Gostomskiego — 54. Wsie na prawie wołoskim — 55. Organizacje ludności bartnej — 55.	

B. <i>Miasta i mieszczenie</i>	57
Podział miast — 58. Stanowisko prawne mieszczan i szlachecka polityka ograniczania miast — 58. Podporządkowanie miast szlachcie — 61. Walka pospólstwa z patrycjatem o udział w rządach miasta — 62. Ograniczenie sądownictwa miejskiego — 64. Ustrój cechowy — 64. Prawo górnicze — 66. Prawo kuźnicze — 67. Organizacja handlu — 68. Kontrakty — 69. Antymiejska polityka celna — 69. Stanowisko miast pruskich — 70. Warszawa stolicą — 71. Sytuacja prawna Żydów — 73.	
C. <i>Szlachta</i>	74
Umocnienie szlacheckiej własności ziemi — 74. Stanowisko prawne stanu szlacheckiego — 75. Zasada równości szlacheckiej — 75. Elementy hierarchii feudalnej — 77. Walka szlachty o zdobycie przewagi politycznej i odsunięcie możnowładztwa — 78. Kształtowanie się latyfundiów magnackich na Ukrainie — 79.	
VI. Kościół, jego stanowisko w państwie i reformacja	79
Kościół rzymsko-katolicki i jego stanowisko w państwie — 80. Reformacja w Polsce — 82. Kościół prawosławny. Unia brzeska — 85. Walka o wolność wyznania — 86.	
VII. Poglądy prawno-polityczne	88
Uwagi ogólne — 89. Doktryna centralizacji państwa i wzmocnienia władzy królewskiej — 90. Doktryny mieszczańskie — 93. Społeczny i polityczny program stronnictwa egzekucyjnego — 94. Andrzej Frycz Modrzewski — 99. Radykalne doktryny plebejskie — 102. Doktryny katolicko-feudalne — 105. Rozwój nauki prawa. Prawo rzymskie w Polsce — 108.	
VIII. Władza królewska	110
Stanowisko króla i jego kompetencje — 111. Elekcje — 114. Organizacje państwowe w czasie bezkrólewia — 115. Pakta Konventa — 116. Artykuły henrykowski — 117. Prawo wypowiedzenia posłuszeństwa królowi — 117. Koronacja — 118.	
IX. Sejmiki i Sejmy	118
Sejmiki ziemskie — 119. Dwuizbowy sejm, trzy „stany sejmujące” — 121. Porządek obrad sejmowych (regulamin) — 124. Zasady głosowania — 124. Kompetencje sejmu — 126. Rady Senatu — 127. Senatorowie rezydenci — 127. Konfederacje i rokosze — 128.	
X. Urzędy	129
Urzędy koronne i nadworne, ministrowie — 129. Urzędnicy ziemscy — 132. Starostowie — 133. Incompatibilitas i ekspektatywy — 133. Służba dyplomatyczna — 134. Organizacja poczty — 135.	
XI. Organizacja sił zbrojnych	135
Rozkład pospolitego ruszenia — 136. Obrona potoczna — wojsko kwarciane — 137. Piechota wybraniecka — 138. Artyleria, saperzy — 138. Kozacy rejestrowi — 139. Prawo wojskowe — 140. Powstanie polskiej marynarki wojennej — 141.	
XII. Organizacja skarbowości	142
Podział skarbu na królewski i pospolity — 143. Dochody skarbowe — 144. Wydatki i ich kontrola — 146.	

XIII. Organizacja szkolnictwa i Opieki Społecznej	147
Szkoly niższe — 147. Powstanie szkół średnich — 148. Szkoly wyższe — 148. Organizacja opieki społecznej — 149.	
XIV. Organizacja sądów	150
Sądy szlacheckie — 151. Księgi ziemskie i grodzkie — 152. Sądy królewskie — 153. Trybunał Koronny — 153. Sąd sejmowy — 154. Sąd asesorski — 155. Sąd referendarski — 155. Sądy marszałkowskie — 156. Sądy kapturowe — 157. Sądy kościelne — 157. Sądy miejskie i wiejskie prawa niemieckiego — 157. Sądy prawa wołoskiego — 159. Sądownictwo dominialne — 159. Sądy rugowe — 159. Sądy dla Żydów i Ormian — 160. Sądy wojskowe — 160.	
XV. Odrębności ustrojowe poszczególnych ziem Korony i inkorporacje. Lenna...	160
Prusy Królewskie i ich odrębności — 161. Ustrój polityczny Mazowsza dzielnicowego — 164. Przyłączenie Mazowsza do Korony — 166. Księstwa oświęcimskie, zatorskie i siewierskie — 167. Lenno Prus Książęcych — 167. Lenno bytowskie i lęborskie — 170. Inflanty i lenno Kurlandii — 171.	

Rozdział szósty

OLIGARCHIA MAGNACKA

I. Ogólny zarys historyczny	174
Wzrost pańszczyzny i zaostrenie się walki klasowej chłopów — 174. Kryzys gospodarki folwarcznej — 174. Wsie czynszowe — 176. Upadek miast, rzemiosła, górnictwa i handlu — 177. Początki wczesnokapitalistycznych form produkcji — 178. Zaborcza polityka wschodnia magnaterii — 179. Walka wyzwolencza ludu ukraińskiego — 181. Wojna z najazdem szwedzkim. Polityczny upadek Polski w drugiej połowie XVII w. — 181. Upadek znaczenia Rzeczypospolitej w czasach saskich — 183. Zapowiedź reform — 184.	
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	184
Prawo ziemskie — 185. Prawo miejskie — 187. Prawo wiejskie — 187. Prawo kościelne — 188. Prawo żydowskie — 188. Wydawnictwa źródłowe — 188.	
III. Forma państwa	189
Oligarchia magnacka — 190. Unia polsko-saska — 192.	
IV. Organizacja i prawa stanów	193
A. <i>Wzrost wyzysku i ucisku chłopów. Walka chłopów z systemem pańszczyźnianym...</i>	
Organizacja latyfundiów magnackich — 194. Wzrost wyzysku chłopów i jego formy. Zaostrenie się poddaństwa — 195. Gromada i urząd wiejski — 196. Organizacje prawne nowych wsi czynszowych — 198. Alienacje chłopów — 198. „Dobrowolne” oddanie się w poddaństwo — 199. Ściganie zbiegostwa i ludzi luźnych — 199. Zbójnictwo i jego ściganie przez szlachtę — 200. Powstania chłopskie — 201.	193
B. <i>Miasta i mieszczaństwo</i>	203

Upadek miast — 204. Kryzys organizacji cechowej — 205. Organizacja handlu — 207. Jurydyki i libertacje — 207. Stanowisko prawne mieszczaństwa — 208. Stosunki społeczne i walki klasowe w miastach — 210. Prawne stanowisko i gospodarcza rola Żydów — 211. Prawne stanowisko Cyganów — 212.	
C. <i>Przewaga magnatów</i>	212
Zróżnicowanie wewnątrz stanu szlacheckiego. Magnaci i ich szlachecka klientela — 213. „Państwa” magnackie — 214. Przynależność do stanu szlacheckiego. Nobilitacje, indygenat — 215. Elementy hierarchii feudalnej — 217.	
V. Kościół, jego stanowisko w państwie, kontrreformacja	218
Zmiany w stanowisku prawnym kościoła katolickiego — 219. Unia brzeska i prześladowanie prawosławia — 220. Nietolerancja religijna — 221. Wzrost wpływów kościoła katolickiego — 223.	
VI. Poglądy polityczne i prawne	224
Kierunki polityczne okresu — 225. Proabsolutystyczne tendencje w dobie kontrreformacji — 227. Rewolucyjny program powstania ludowego z r. 1651 — 229. Ideologia magnacko-szlacheckiej „złotej wolności” — 229. Programy reformy państwa w czasach saskich. — 231. Program reform Stanisława Leszczyńskiego — 232. Poglądy polityczne Stanisława Konarskiego — 234. Prace nad prawem polskim — 235.	
VII. Władze centralne i lokalne	237
A. <i>Sejmy i sejmiki</i>	237
Kompetencje sejmu. Liberum veto — 238. Rządy sejmikowe — 240.	
B. <i>Władza królewska</i>	242
C. <i>Konfederacje i rokosze</i>	243
D. <i>Urzędy</i>	245
Zastój w rozwoju urzędów — 246. Sprzedawalność urzędów — 246. Hetmani — 247. Służba dyplomatyczna — 248. Poczta — 248.	
VIII. Organizacja sił zbrojnych	248
Pospolite ruszenie — 249. Zanik dawnych form wojska zaciężnego — 249. Żołnierz powiatowy, wojsko komputowe i łanowe — 250. Rozwój i upadek artylerii — 252. Reformy wojskowe Sejmu Niemeego — 252. Wojska prywatne — 253. Upadek polskiej marynarki wojennej — 254.	
IX. Skarbowość	255
Administracja skarbowa — 256. Podatki państwowe i wojewódzkie — 256. Reformy skarbowości w czasach saskich — 258. Cła — 259. Trybunał Skarbowy tzw. radomski — 260. Upadek skarbowości — 260.	
X. Rozwój szkolnictwa	261
Szkoły średnie i wyższe — 261. Collegium Nobilium — 262.	
XI. Organizacja sądów	262
Sądy szlacheckie — 263. Sądy miejskie — 266. Sądy dominialne — 267. Sądownictwo wojskowe — 268.	
XII. Charakterystyka prawa sądowego	268
XIII. Prawo prywatne	273
A. <i>Ziemskie prawo prywatne</i>	273
O osobach — 273. Małżeństwo i stosunki majątkowe między małżon-	

kami — 277. Rodzina — 282. Opieka — 284. Własność i inne prawa rzeczowe — 285. Spadki — 292. Zobowiązania — 296.	
<i>B. Miejskie prawo prywatne</i>	299
Osoby — 300. Małżeństwo i stosunki majątkowe między małżonkami — 302. Rodzina i opieka — 304. Własności i inne prawa rzeczowe — 304. Spadki — 307. Zobowiązania — 310.	
<i>C. Wiejskie prawo prywatne</i>	313
O osobach — 314. Małżeństwo i rodzina — 315. Opieka — 317. Prawo rzeczowe — 318. Spadki — 322. Dziedziczenie ustawowe — 323. Zobowiązania — 324.	
XIV. Prawo karne	327
<i>A. Ziemskie prawo karne</i>	327
Podział przestępstw — 327. Związek przyczynowy i вина — 328. Udział w przestępstwie — 329. Okoliczności wyłączające przestępczość czynu. — 330. Wymiar kary — 332. Przestępstwa publiczne — 332. Przestępstwa prywatne — 334. Ograniczenia wroźby i odwetu — 337. Kary publiczne i prywatne — 338.	
<i>B. Miejskie prawo karne</i>	343
Uwagi ogólne — 344. Przestępstwa prywatne i publiczne — 344. Związek przyczynowy — 345. Wina i okoliczności ją wyłączające — 345. Odpowiedzialności za cudze czyny — 346. Stadia realizacji przestępstwa — 347. Udział w przestępstwie — 347. Przypadki wyłączające przestępczość czynu — 349. Wymiar kary — 350. Rodzaje przestępstw — 351. Skutki popełnienia przestępstwa — 357. Zmiany w prawie miejskim — 362.	
<i>C. Wiejskie prawo karne</i>	362
Podział przestępstw — 363. Pojęcia ogólne w praktyce karnej wiejskiej — 363. Rodzaje przestępstw — 367. Jednanie i zadośćuczynienie — 371. Kary — 372.	
<i>D. Prawo karne wojskowe</i>	377
XV. Proces	380
<i>A. Proces ziemski</i>	380
Zastępcy procesowi — 380. Powstanie i rozwój palestry — 381. Pozew — 382. Terminy i dylacje — 385. Stadia rozprawy — 387. Środki dowodowe — 390. Postępowanie zaoczne — 393. Wyrok — 394. Środki prawne przeciwko wyrokowi — 396. Egzekucja — 402. Odrębności procesu ziemskiego w sprawach karnych — 406.	
<i>B. Procesy specjalne w sądach ziemskich</i>	408
Proces graniczny — 408. Proces o zbiegłych poddanych — 409. Konkurs do majątku — 411.	
<i>C. Proces w prawie miejskim</i>	411
Uwagi ogólne — 412. Właściwość sądu — 413. Strony i ich zastępcy — 414. Skarga i pozew — 415. Rozprawa w procesie skargowym — 416. Postępowanie inkwizycyjne — 420. Tortury — 421. Wyrok — 423. Apelacja — 424. Egzekucja — 424. Wykonanie kary — 426. Gorące prawo — 427. Ugoda — 427. Procesy o czary — 428.	
<i>D. Postępowanie procesowe w sądach wiejskich</i>	431
Właściwość sądu — 431. Pozew — 431. Rozprawa — 432. Wyrok i jego wykonanie — 432. Apelacja — 433.	
<i>E. Proces wojskowy</i>	433

XVI. Odrębności prawno-ustrojowe poszczególnych części Rzeczypospolitej. Lenna	434
Upodabnianie się Prus Królewskich do Korony — 435. Lenno Prus Książęcych — 435. Lenno Bytowa i Lęborka — 437. Litwa po unii lubelskiej — 437. Kurlandia — 438.	
XVII. Ustrój i prawo Śląska od XV w. do roku 1740	439
Stanowisko prawno-państwowe — 439. Ustrój społeczny — 440. Oderwanie się biskupstwa wrocławskiego od metropolii w Gnieźnie — 443. Procesy germanizacyjne na Śląsku — 443. Ustrój polityczny — 443. Prawo sądowe — 446.	
XVIII. Ustrój i prawo Pomorza Zachodniego i Ziemi Lubuskiej od schyłku XV do połowy XVIII w.	446
Stanowisko państwowo-prawne Pomorza Zachodniego — 447. Ustrój społeczny — 448. Zmiany językowe na Pomorzu Zachodnim — 449. Ustrój państwowy — 450. Prawo sądowe — 452.	
XIX. Ustrój i prawo Prus Książęcych po r. 1657	453
Ustrój społeczny — 453. Stosunki narodowościowe — 454. Ustrój polityczny — 454.	

Rozdział siódmy

POCZĄTKI MONARCHII KONSTYTUCYJNEJ

I. Ogólny zarys historyczny	457
Początki ożywienia w rolnictwie — 457. Aktywność ekonomiczna i walka klasowa chłopów — 458. Reformy magnacko-szlacheckie — 460. Rozwój manufaktur i handlu, odnowa miast — 461. Wzrost zaludnienia — 463. Ideologia Oświecenia i dążenia reformatorskie — 464. Pierwsze reformy — 465. Pierwszy rozbiór ziem Rzeczypospolitej — 465. Dalsze przeobrażenia i próby reform — 466. Reformy Sejmu Czteroletniego (1788—1792) — 466. Targowica i sejm grodzieński — 467. Drugi rozbiór — 468. Powstanie 1794 r. — 468. Trzeci rozbiór Rzeczypospolitej — 469.	
II. Źródła prawa i źródła poznania prawa	470
A. <i>Prawo ziemskie</i> 470	
Konstytucje i inne normy ogólne — 470. Zbiory i inwentarze prawa sądowego — 471. Księgi i akta urzędowe — 471.	
B. <i>Prawo miejskie</i> 471	
C. <i>Prawo wiejskie</i> 472	
Wydawnictwa źródłowe — 472.	
III. Forma państwa	474
IV. Ustrój i prawo stanów	476
A. <i>Chłopi</i> 476	
Feudalna własność ziemi i zakres poddaństwa — 477. Projekty ograni-	

czenia poddaństwa — 482. Rozmiary i formy renty feudalnej — 483	
<i>B. Miasta i mieszczenie</i>	484
Stan miast i ich zaludnienie — 485. Położenie ludności miejskiej — 485.	
Komisje dobrego porządku — 487. Ordynacje przeciw buntom czeladników — 489. Żydzi — 489.	
<i>C. Szlachta</i>	490
<i>D. Początki warstwy robotniczej</i>	491
Wyrobnicy — 492. Ludzie luźni — 492. Ustawodawstwo wymierzone przeciw ludziom luźnym i włóczęgom — 493.	
V. Stosunki wyznaniowe	494
Stanowisko kościoła katolickiego — 494. Walka o prawa dysydentów — 496.	
VI. Prawa kardynalne i pierwsze reformy	498
<i>A. Prawa kardynalne</i>	498
<i>B. Pierwsze reformy w latach 1764—1775</i>	500
Ścisłejsze zbliżenie Korony i Litwy — 501. Zmiany w organizacji sejmików — 501. Zmiany w organizacji sejmu — 502. Komisje rządowe — 502. Komisja Edukacji Narodowej — 503. Inne komisje — 505. Rada Nieustająca — 506. Władza królewska — 508. Reformy skarbowe — 509. Problem wolności słowa i druku — 511. Wojsko — 512. Początki odnowy w sądach — 512.	
VII. Doktryny polityczne i prawne nurtu reformatorskiego	513
Publicystyka epoki — 514. Hugo Kołłątaj (1750—1812) — 515. Stanisław Staszic (1755—1826) — 517. Rozwój nauki prawa — 519.	
VIII. Reformy Sejmu Czteroletniego	522
<i>A. Ustawa rządowa</i>	523
<i>B. Zmiany w ustroju społecznym</i>	524
Chłopi — 524. Mieszczenie — 527. Szlachta — 529.	
<i>C. Stosunki wyznaniowe</i>	530
<i>D. Naród i obywatele</i>	531
<i>E. Ustrój polityczny</i>	532
Państwo polskie — 532. Zwierzchnictwo narodu, podział władzy i sejm suwerenny — 532. Stanowisko króla — 535. Straż Praw i komisje wielkie — 536. Komisje porządkowe — 538. Ustrój miast — 539. Skarbowość — 540. Wojsko — 541. Organizacja sądów — 542. Znaczenie Ustawy Rządowej — 545.	
IX. Upadek konstytucji 3 maja i powstanie 1794 r.	546
<i>A. Targowica i konstytucje grodzieńskie</i>	546
<i>B. Powstanie 1794 r.</i>	548
Akt powstania — 548. Armia powstańcza — 550. Reformy chłopskie — 551. Ustrój organów powstańczych — 554. Sądy karne — 556. Ideologia jakobinów polskich — 556.	
X. Prawo sądowe	557
Projekty kodyfikacyjne — 558.	
<i>A. Prawo prywatne</i>	560
Zmiany w prawie osobowym — 561. Opieka i kuratela — 563. Zmiany dotyczące własności — 564. Zastaw — 566. Spadki — 566. Zobowiązania — 567. Prawo wekslowe — 568. Spółki handlowe — 569. Próby nowych ujęć cywilistycznych w projektach z lat 1778 i 1791—1792 — 569.	

B. Prawo karne	572
Przestępstwa publiczne i prywatne — 573. Zasady odpowiedzialności — 574. Rodzaje przestępstw — 575. Okoliczności wpływające na wymiar kary — 576. Kary i ich wymiar — 576. Prawo karne w projekcie A. Zamoyskiego — 578. Projekt J. Szymanowskiego — 579.	
C. Prawo procesowe	580
Samopomoc i ugoda — 580. Proces skargowy i początki procesu mieszanego — 581. Postępowanie karne w sądach powstania — 582. Skrócenie postępowania i egzekucji — 583. Zmiany w zakresie środków dowodowych — 583. Apelacja i wznowienie procesu — 584. Proces graniczny — 584. Palestra — 585. Zagadnienia procesowe w projektach kodyfikacji — 586.	
XI. Przyczyny upadku Polski i prawo narodów	586
Państwo i naród — 586. Rozbiory Polski w świetle prawa narodów — 588.	
Indeks rzeczowy	593
Indeks osobowy	646

Uwaga: Wykaz skrótów dla obu tomów łącznie znajduje się na początku tomu I.

